

ESTUDI SOBRE LES POSSIBILITATS EXPRESSIVES I SENSORIALS DEL LLI. DE LA FIBRA AL PAPER.

TREBALL FINAL, GRAU EN BELLES ARTS, ÀMBIT D'ESCUPTURA. TUTORA EULÀLIA GRAU

Anna Gutiérrez Moll
2017

Anna Gutiérrez Moll
NIUB: 16355430

Treball de Final de Grau
Universitat de Barcelona
Facultat de Belles Arts
Àmbit d' Escultura
Tutoritzat per **Eulàlia Grau**

Curs 2016-2017

ÍNDEX

ABSTRACT/ RESUM	Pàg. 06
KEY WORDS/ PARAULES CLAU	Pàg. 06
INTRODUCCIÓ	Pàg. 08
REFERENTS	Pàg. 10
TREBALLS ANTERIORS	Pàg. 14
MARC CONCEPTUAL	Pàg. 16
ART I NATURA	Pàg. 18
LA IMPORTÀNCIA DE LA INVESTIGACIÓ	Pàg. 20
EL CERCLE I L'ESFERA	Pàg. 22
EL LLI	Pàg. 24
EL PAPER.....	Pàg. 26
MOLÍ PAPERER CA L'OLIVER	Pàg. 28
MOLÍ PAPERER FONDO	Pàg. 32
OBJECTIUS	Pàg. 34
METODOLOGÍA DE TREBALL	Pàg. 36
FABRICACIÓ DE PAPER	Pàg. 36
LES PROVES	Pàg. 40
EXPOSICIONS.....	Pàg. 48
SANT JOAN LES FLORS	Pàg. 50
ACTE I, VILASSAR DE MAR	Pàg. 52
<i>DINS</i> , EL PROJECTE	Pàg. 52
EL PROJECTE	Pàg. 55
PRESSUPOST	Pàg. 54
PLA DE TREBALL	Pàg. 55
CONCLUSIONS	Pàg. 56
AGRAÏMENTS	Pàg. 58
BIBLIOGRAFÍA	Pàg. 60
WEBGRAFÍA	Pàg. 60
FILMOGRAFÍA	Pàg. 60

ABSTRACT

In this society, the society of the importance, the speed, the immediate, we have become insensitives, automatics, we have lost the empathy, but the most important thing is that we have lost humanity.

The contact with nature, with the origin, it's the key to reconnect with the most basic, the approach with the instinct and recover intuition. Aspects, that now are confused and diluted because of the actual rhythm, which keeps us away from the most primary and destroys the contemplative, the admiration for the most simple (complex in depth), the interest on reconnect with the environment or talk with it...

The personal reflection versus all these aspects is fundamental to reach with the purest, with the stolen wisdom, to try to immunize us from those areas, which now are dominated for perfects verticals and horizontals that annul the animal.

Trying to overcome the instability and constant changes, to be clear on where we can settle in and do it hard is the key. Keep us pure.

“We often forget that we are nature. Nature is not something separate from us. So when we say that we have lost our connection to nature, we've lost our connection to ourselves.” — Andy Goldsworthy

KEY WORDS

Mediation, origin, nature, instinct, observation

RESUM

En aquesta societat, en la societat de lo urgent, lo ràpid, lo immediat, ens hem tornat insensibles, automàtics, poc empàtics, però sobre tot, poc humans.

El contacte amb la natura i, en definitiva, amb l'origen és clau per retrobar-se amb el més bàsic, aproximar-se a l'instint i recuperar la intuïció. Aspectes, ara confosos i diluïts pel ritme actual que ens allunya del més primari i destrueix progressivament la contemplació, l'admiració pel més simple (i alhora complex en profunditat), l'interès per retrobar-se amb l'entorn i dialogar amb ell...

La reflexió personal versus tots aquests aspectes és el remei per tornar a contactar amb el més pur, amb la saviesa robada, i així fugir, mirar d'immunitzar-nos d'aquests espais predominats per horitzontals i verticals perfectes que ens anul·len l'animal.

Intentar superar el canvi i inestabilitat constant, tenir clar on arrelar i on fer-ho amb força és clau. Mantenir-nos purs.

“Sovint oblidem que som natura. La natura no és algo separat de nosaltres. Pel que quan diem que hem perdut la connexió amb la natura, estem dient que hem perdut la connexió amb nosaltres mateixos.” — Andy Goldsworthy

PARAULES CLAU

Reflexió, orígens, natura, instint, observació

INTRODUCCIÓ

La descoberta d'un nou material i les propietats tècniques, però sobre tot expressives d'aquest, són el fonament del present document. L'atzar i l'adaptació continua a les circumstàncies han destapat un interès no previst per la fibra i el paper de lli. Una descoberta que sens dubte m'ha portat a col·laborar i compartir experiències en entorns i paratges realment especials.

El treball desenvolupat sorgeix com a investigació prèvia d'un projecte (explicat a la pàg. 53) esbossat el semestre passat. El projecte plantejat, era nou per mi en tècnica i matèria base, aquest fet, unit a les dimensions del projecte i a la dificultat per fabricar la quantitat de material requerit, ha fet plantejar el treball a mode d'investigació per, en un futur, portar a terme el projecte que l'origina.

El projecte mencionat, contempla el paper com a material principal, un paper que per un costat ha de tenir suficient cos i resistència alhora que ha de mantenir la transparència. Després d'alguna prova, el lli va ser el material escollit per investigar ja que, la llargada de la seva fibra permetia papers molt resistents amb molt poc gruix.

El lli, en fibra o en paper, ha sigut el protagonista en aquest treball. Inicialment interessada en les característiques tècniques i mecàniques, a mesura que avançava, vaig quedar captivada per les propietats tant expressives com sensorials que van anar agafant formes i textures tan inesperades com atractives.

A partir del descobriment d'aquest material, de la fibra de lli, se m'ha obert un món de treball i recerca, alguns fragments dels quals queden reflectits en el present document.

REFERENTS

CHRIS DRURY, nascut el 1948 a Colombo, s'ha inclòs en moltes ocasions dins el corrent del Land Art, així i tot, també treballa instal·lació, vídeo art, té treballs amb paper, amb mapes, etc. És un artista que sempre té la natura com a referent i l'observació d'aquesta és el punt de partida de les seves obres.

ANDY GOLDSWORTHY, nascut el 1956 a Anglaterra, és fotògraf i escultor, les obres d'ell s'inclouen dins la corrent del Land Art. El fet de començar a treballar als 13 anys com a obrer agrícola, va fer créixer en ell una gran consciència del seu entorn. No sols la seva obra, també el seu pensament envers la vida, m'interessen força.

"It's not about art. It's just about life and the need to understand that a lot of things in life do not last."

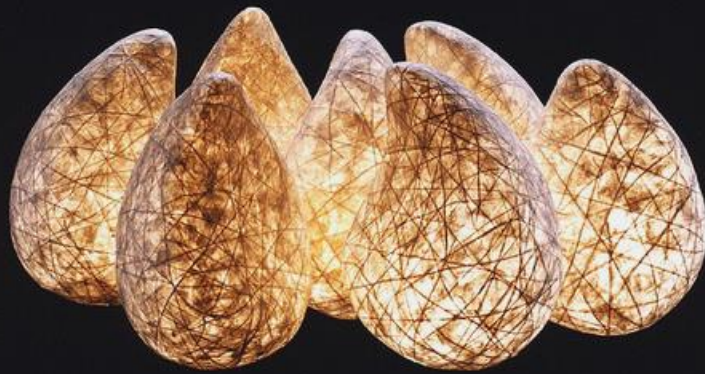
Andy Goldsworthy

"No es tracta d'art, sinó de la vida i la necessitat d'entendre que moltes coses de la vida no duren"

Andy Goldsworthy

SHEILA HICKS, nascuda a Nebraska el 1934, va desenvolupar la major part del seu treball a Paris i Mèxic. Amb les pràctiques de teixit indígenes com a punt de partida, la seva obra va des de les miniatures, fins a peces monumentals que utilitzen la tela i el fil com a elements bàsics de treball.

-
1. *River spheres*, 1997, Chris Durury.
 2. *Pont a Dumfriesshire*, Escòcia, 2014, Richard Long
 3. *Sculptor Bas Relief*, 2016, Sheila Hicks

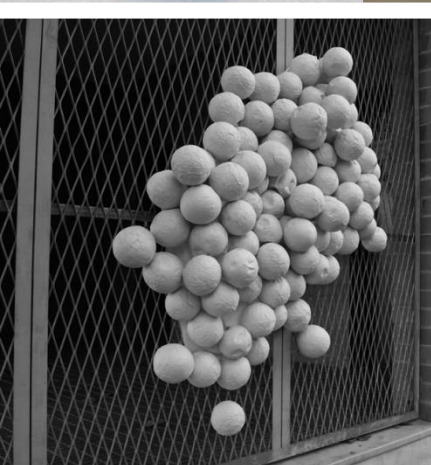

CHEMA MADOZ, nascut a Madrid al 1958, mostra en les seves obres un estil inconfusible on la metàfora i el joc mantenen a l'espectador en alerta constant. La poètica de la seva obra m'ha captivat des de que el vaig descobrir, i aplaudeixo aquesta mirada curiosa, divertida, imaginativa, que no hauríem de perdre mai.

ERIKO HORIKI, nascuda al 1962, és una artista, dissenyadora i artesana japonesa, que ha reinterpretat l'ús del washi. El washi és un paper japonès molt fi, que suposa un element fonamental en la cultura nipona com a vincle entre els deus i els homes. Eriko Horiki ha sabut reinterpretar-lo, adaptant-lo a l'actualitat.

URGA, és una pel·lícula de l'any 1991, dirigida per Nikita Mikhalkov, realitzada a la Unió Soviètica, que mostra l'abisme entre camp i ciutat. D'alguna forma, reflexiona i il·lustra el que tracta el resum inicial, i a nivells molt diferents, mostra el canvi que en el seu moment em va suposar sortir de la "meva" roqueta per estudiar a la ciutat. Aquest contrast sens dubte m'ha fet estimar i reflexionar molt més sobre la natura i el contacte amb aquesta.

1. *D-06*, Chema Madoz.
2. Frame de la pel·lícula *Urga*.
3. *Boites en washi*, 1994, Eriko Horiki.

TREBALLS ANTERIORS

Studio Works, conjunt de petites proves, quasi a mode de joies, realitzat durant el 2014, on els materials naturals, trobats per atzar, es combinàvem amb elements artificials com resines o ferros. Confrontació entre natural i artificial.

Antaño inconsciente, peça realitzada el 2015 que combina fosa amb bronze i tèxtil;
“Y te refugias, arropándote en aquel antaño. El vacío inconsciente de que aquello fue, que te arropó con su propio arder. Estuvo allí en su complejidad. Aún lo está. Ese recuerdo inconsciente en el que te refugias. Ese antaño tan sentido. Ese confite que envuelve y resguarda tu ser. Crisálida rota, testimonio de que algo fue.”

Dedins, obra realitzada el 2015 amb materials portats del lloc on m’he criat:
Cuirassa que embolcalla el més fràgil. Aïlla el nociu, el vil, el pèrfid. Un interior que amaga el que sols descobrirà l’impossible. Petites esclètxes de llum que desvelen que allò val l’esforç. Amagat sempre i descobert per un simple tall.

Sèrie *Macs*, realitzada durant el 2016, consta de 3 peces, les quals combinen els macs amb el ferro cromat. El diàleg entre elles es dona pels petits escenaris que sorgeixen, on l’austeritat exterior contrasta amb el brillant interior.

Posta, treball realitzat entre 2016 i 2017 que consta d’unes 200 boles de paper *Himalaya*, d’uns 20cm de diàmetre. El treball sorgeix de la iniciativa de realitzar un projecte vinculat amb el canvi climàtic. En aquest cas, vaig voler posar atenció a la progressiva extinció dels insectes, agafant la posta d’ous com a punt de partida. El projecte en sí és el causant del creixent interès en el paper.

MARC CONCEPTUAL

Fent un repàs de les obres dels últims quatre anys, no puc evitar veure que en la majoria d'elles, ja sigui a mode de crítica, de reflexió, d'experimentació, etc. apareix la natura i els elements que aquesta brinda.

El fet d'haver nascut i viscut, e excepció dels últims anys, a Menorca, i haver-ho fet al camp, d'una forma un tant inconscient, ha marcat el meu fer. Tenir com a company de joc la naturalesa, ser aquesta amb el primer que et familiaritzes, amb el que investigues (ja sigui sol o acompanyat), condiciona tant com ho fa la família al creixement i pensament d'una persona.

Menorca, una illa inevitablement tel·lúrica, atrapa. El fet de sortir d'ella i fer-ho a la ciutat, a Barcelona, obre moltes portes i alhora fa reflexionar, permetent comparar els dos mons i veure l'evolució i el canvi que sofreix allò que deixes, permetent agafar consciència de com t'ha marcat realment.

Tot i que en els últims anys s'ha anat contaminant cada cop més pel capitalisme, els valors generals, els ritmes de vida, el temps dedicat a cada tasca, la humanitat, etc. contrasten amb els de la ciutat. Aquests ritmes, més pausats i reflexius, per mi tenen veu en la natura, en la seva saviesa, en els materials no estressats ja d'origen que requereixen uns temps per fer-se i madurar. En definitiva, la natura utilitzada com a punt d'autoreflexió, d'autoconsciència i de treball.

ART I NATURA

“Naturaleza (de natural y -eza).

1. *f. Principio generador del desarrollo armónico y la plenitud de cada ser, en cuanto tal ser, siguiendo su propia e independiente evolución.*
2. *f. Conjunto de todo lo que existe y que está determinado y armonizado en sus propias leyes.*

Real Academia Española”

La naturalesa ha marcat les teories i pràctiques artístiques al llarg de la història, començant al paleolític, on els homes representaven la naturalesa de forma simbòlica i màgica, sens dubte, el binomi art-natura, ha anat canviant molt de significat al llarg del temps. Des d'un punt de vista bastant clàssic, podem dir que l'art sempre ha tingut la pretensió d'imitar la natura, la cultura grega en seria un exemple. Més endavant, mentre que amb el romanticisme aquest vincle canvia passant a alabar-la, amb l'impressionisme es busca la llum, la temporalitat, etc.

19

A l'uníson, la humanitat ha explotat la naturalesa en benefici propi, consumint-ne els recursos i devastant-la. Davant això, es despertà una certa consciència col·lectiva, que busca un diàleg més respectuós, creant un punt de partida per millorar la relació no sols amb el medi natural, també amb nosaltres mateixos com a humans, fomentant el coneixement d'aquesta i interactuar directament amb ella.

Cap al 1970, la naturalesa es convertí en camp d'acció, corrents com Land art, Earthworks o les obres site-specific ho demostren. Aquestes corrents varen fomentar l'estudi de la natura i en certa manera causaren que en l'art actual ens trobem diàlegs realment íntims amb aquesta.

Mira profundament en la natura i llavors ho comprendràs tot millor.

Albert Einstein

LA IMPORTÀNCIA DE LA INVESTIGACIÓ

“ La investigación modela la mente del ser humano y le permite aprender conocimientos nuevos cada vez.- El entorno o el mundo que nos rodea nos modifica, genera reacciones de estímulo y respuesta no solo en las acciones o el comportamiento que tengamos de acuerdo a cada contexto en el que nos desenvolvemos, sino también a nivel de nuestro organismo, generando cambios fisicoquímicos en los órganos sensoriales, que posteriormente son enviados como datos a través del sistema nervioso y éste lo transporta hacia el cerebro que se encarga de poder brindar la información que es considerada como percepción sensorial.

*Este contacto con el medio es justamente la **observación**, que es el motor de todas nuestras acciones, generándonos una curiosidad ante un estímulo nuevo o que no habíamos conocido anteriormente, y despertándonos la necesidad...”*

21

Aquest fragment, s’ha extret del portal online *Importància*, on es reflexiona a partir de l’anàlisi de la vida quotidiana. La investigació es pot donar de moltes formes i és l’eina mitjançant la qual l’ésser humà aprèn i evoluciona, obrint-nos un munt de possibilitats a tots els nivells. Un esperit curiós, amb ganes d’aprendre és clau al llarg de la vida.

Una de les essències del ésser humà és la curiositat i l’eina que tenim per saciar-la és la investigació. Aquesta, suposa un medi de coneixement que té com a base l’observació i experimentació de tot allò que ens rodeja.

EL CERCLE I L'ESFERA

Fins no tenir ja avançat el treball, no m'he adonat de la importància que l'esfera i el cercle, aquest últim sorgit de forma quasi inconscient, té en les diferents peces realitzades i com aquest, es repeteix en el treball de molts artistes. Alguns ja els he mencionats anteriorment com és el cas de Chris Drury, Richard Long o Sheila Hicks, però molts d'altres, com ara Harriet Feigenbaum, David Nach, Nancy Holt, Martin Hill, Athenea Tacha, Andy Goldsworthy, Anish Kapoor, Yayoi Kusama, Vassilli Kandinsky, amb llenguatges totalment diferents, també recorren al cercle i/o l'esfera.

Es pot dir que el cercle és un dels símbols fonamentals, el punt expandit, el centre. Representa el tot i el cel, en la religió s'ha agafat per referenciar el sagrat i la perfecció. Al no tenir ni principi ni fi representa també eternitat, fet que explica, per exemple, les plantes dels primers santuaris. Alhora representa el cicle continu de la vida, els hindús i budistes hi veuen naixement, mort i resurrecció. En el zen, tenim la figura del Enso, que representa il·luminació, força, elegància, simplicitat, l'univers i alhora el buit, representat així el nostre ser real.

L'esfera, manté la gran majoria d'aquestes connotacions i alhora dota al cercle de la tercera dimensió. L'esfera, representa el contenidor on vivim, la Terra, representa també a allò que ens dona vida, el sol, en la cosmologia islàmica, la idea d'esfera, és especialment recurrent. La noció d'esfera i de moviment orbicular sempre domina i mostra perfecció.

En el meu cas, entenc l'ús d'aquestes formes com una eina per ordenar, entendre la persona en conjunt amb l'univers i buscar la simetria intrínseca d'aquest utilitzant, en aquest cas, la fibra i paper de lli.

EL LLÍ

El lli és una fibra natural, d'origen vegetal com ara el cànem o el yute. És la fibra tèxtil més antiga coneguda i pel que es sap, fou la primera utilitzada en la indústria del tèxtil. Pels voltants del segle IV a.C. a Egipte ja es cultivava i s'utilitzava per la fabricació de peces de vestir i momificació. De fet, gran part de les mòmies conservades a hores d'ara, porten bandatges de lli.

El seu cultiu va destinat principalment a la confecció de teixits, realitzats amb la fibra del tall, així i tot, l'obtenció de farines i olis, extrets de la llavor (llinosa), també té un pes important. De totes les fibres tèxtils consumides arreu del món, el lli no representa ni l'1% del consum total.

Per a l'obtenció de la fibra de lli cal esperar que la planta estigui en plena floració per tal d'aprofitar-ne el tall. La planta de lli pot arribar a mesurar entorn el metre i mig. Per separar la fibra de la palla, el lli s'ha de curar. Aquest procés es realitza mitjançant aigua estancada on els pagesos hi disposen les garbes, d'uns 30cm de diàmetre, prèviament secades i fermades. Aquest estancat es porta a terme per tal d'accelerar la putrefacció de la lignina, deixant sols la fibra.

És important mencionar la Confederació Europea del lli i el cànem (CELC), única organització agro-industrial que contempla i supervisa totes les etapes de producció i processament d'aquest material. La confederació controla el lli cultivat a Europa Occidental, amb plantacions a la franja costanera compresa entre el sud de Normandia i el nord de França i Països Baixos. El lli obtingut és d'excel·lent qualitat degut al clima, marítim i humit, a la baixa densitat tèrmica, al sòl de la zona i al bon fer dels agricultors. El 80% de la producció mundial de la fibra de lli és d'origen europeu (liderat per França).

La fibra de lli, juntament amb la de cànem o yute, és una fibra forta, flexible, molt resistent i amb un punt de brillantor que resulta ideal pel projecte plantejat.

EL PAPER

Formats com els diaris impresos o els llibres semblen anunciar la seva caducitat davant l'era tecnològica, on el paper, poc a poc, va perdent pes. Així i tot, les possibilitats expressives d'aquest material són infinites; no sols per la riquesa i versatilitat de combinacions que ens ofereix, també pel procés requerit per obtenir-lo i la bellesa pròpia del material.

Artistes com Rachel Adams, mitjançant l'arruga, obté resultats similars al bronze, altres, com és el cas de la Rebeca Turner, modela amb la polpa i deixa a aquesta com acabat final, aprofitant-ne les característiques i connotacions intrínseques.

Des d'una visió més escultòrica, el poder passar de les dos dimensions de la coneguda fulla de paper a les tres dimensions, i tenir la possibilitat de grans formats lleugers, en pes, obre per a mi un ventall de possibilitats infinites.

El paper obtingut de la fibra de lli és un paper de gran qualitat, utilitzat en impressions especials com ara el paper-moneda o papers extra fins com el paper de fumar. A diferència del cotó, al tenir una fibra llisa i resistent a la tracció, és més resistent que aquest, tot i que resulta una mica menys flexible.

El paper de lli absorbeix i reté l'aigua en una proporció d'entorn al 50/60% del seu pes i és un gran aliat dels colorants. Són papers que funcionen molt bé en litografia, serigrafia o tinta xina.

Per al projecte plantejat, el paper de lli no sols funciona quant a resistència i transparència, les qualitats expressives del paper en sí, la tonalitat d'aquest, el tacte, el so, les imperfeccions resultants de la fabricació manual, etc. fan volar la ment amb les possibilitats que ofereix.

MOLÍ PAPERER CA L'OLIVER

Un dels tresors trobats durant aquests mesos, ha sigut sens dubte el molí paperer de Ca l'Oliver i la figura del Lluís Morera, qui porta a l'esquena una tradició paperera indiscutible i qui sembla estimar la natura tant o més que jo mateixa. Aquest racó màgic, envoltat d'història, ha sigut l'espai de producció del paper. Ajudada, en primer lloc pel Lluís, però comptant amb la col·laboració de companys de facultat, professorat i familiars, l'experiència ha resultat indiscutiblement enriquidora.

Situat a la població de Sant Quintí de Mediona, poble amb capital a Vilafranca del Penedès, el Molí Paperer Ca l'Oliver es troba en un entorn únic. A la riba del riu Mediona, la qualitat de l'aigua del qual ha sigut reconeguda més d'un cop, ens trobem amb una de les construccions industrials mes antigues conservades a la zona. La primera referència que consta és del 1703. Es calcula que es produïen uns 2200 paquets de paper a l'any, destacant entre els molins paperers catalans. El conjunt constava d'un total de quatre molins paperers i un de fariner.

29

El cos principal, on es situava l'antiga fàbrica de paper, no és habitable degut al pas del temps, fet que dota l'espai d'un encant especial. Ca l'Oliver té lloc a la fàbrica construïda al 1871, destinada inicialment a la indústria tèxtil.

La fàbrica fou abandonada entre 1968 i 1990, actualment, gràcies a la labor de Lluís Morera i el seu soci Antoni Capellades, qui instal·laren l'empresa de papereria Molí paperer de Ca l'Oliver, han retornat a Sant Quintí la indústria paperera. Ca l'Oliver no sols realitza paper artesà, participa en projectes artístics (com n'és el cas), en projectes editorials, etc

Vista de l'entrada de Ca l'Oliver / Eulàlia Grau i Joan Miquel Porquer treballant la fibra de lli amb el Lluís Morera al fons / Antiga fàbrica paperera..

“La nostra tradició paperera ve de lluny, és el millor testimoni d'un compromís històric amb la qualitat i la feina ben feta, que entra ara en un nou segle de vida. Un compromís que sap harmonitzar tradició i modernitat, artesanía i disseny, que constantment es renova, detall per detall en totes les seves col·leccions.”

Molta de la maquinària utilitzada, tenint com a referència la industrial, ha sigut construïda per ells mateixos. El Lluís Morera explica que el seu pare, també de tradició paperera, era un virtuós en aquest aspecte. En són un exemple, les diferents piques holandeses que, a escala reduïda en comparació a les industrials, es troben al molí. Una d'aquestes, tot i la sorollositat del procés, m'ha permès el triturat de la fibra de lli i la posterior obtenció de paper. Comptar amb aquesta maquinaria ha fet possible experimentar amb diferents fibres, evitar la pasta de paper en general ja blanquejada i de cost elevat i sobre tot viure l'experiència des de zero.

31

El poder treballar en un entorn com aquest, comptar amb l'ajuda, l'experiència i el saber fer del Lluís, haver pogut compartir-la amb companys i familiars ha sigut una experiència realment bona i per la qual em sento privilegiada.

*Pica Holandesa en funcionament/ detall
del paper artesanal realitzat a Ca l'Oliver/
Sistema d'assecat de paper rescatat
d'antiga fabrica paperera*

MOLÍ PAPERER FONDO

El molí paperer Fondo, també conegut com La Reformada (fàbrica) ha estat un dels espais de treball clau. Situat a Sant Joan de les Fonts (Garrotxa), a la vora del riu Fluvià, el molí paperer gaudeix també d'un entorn privilegiat. L'aigua i la lava són elements característics del paisatge. A la vora del molí ens trobem un salt d'aigua format per pedra basàltica que, juntament amb la recuperació i rehabilitació de la central hidroelèctrica del molí, doten l'espai d'una sonoritat especial.

El molí data del segle XVIII, i va ser cap al 1966 que deixà de funcionar. Des de llavors, el temps i la vegetació ha anat menjant-se la construcció, fet que fa que es pugui considerar el molí com una resta d'arqueologia industrial. Molt unit al poble, el molí també està dotat d'un encant especial i d'un paisatge espectacular.

En els últims anys, l'ajuntament de Sant Joan de les Fonts hi ha estat treballant rehabilitant una part de l'estructura del molí, actual espai considerat museu i espai on he pogut treballar i exposar, i recuperant la central hidroelèctrica de l'interior (encarregada de l'electricitat utilitzada al molí). La renovació d'aquest indret suposa una important inversió per mantenir el llegat industrial i històric de Sant Joan les Fonts, municipi on la indústria paperera hi té encara un pes important.

L'espai, situat gairebé enmig de la naturalesa, amb grans espais interiors quasi buits, fan que el Molí Fondo sigui, tot i la dificultat de transport, un espai privilegiat per exposar les peces obtingudes i en un futur, si correspon, portar el projecte explicat més endavant. En aquest cas, la festivitat de *Sant Joan les Flors* (20 i 21 de maig) va permetre'm realitzar i exposar una mostra del treball realitzat en un espai que conceptualment no la podria acompanyar millor.

Una experiència, que en conjunt amb la viscuda a Ca l'Oliver, m'han permès acostar-me a una tradició absorbida per la gran indústria, estimar-la i veure'n les possibilitats artístiques.

OBJECTIUS

Entrant dins l'últim any de carrera i comptant amb més hores destinades a fer el treball de final de grau, l'objectiu passa per realitzar un treball més ambiciós que els realitzats fins al moment, on, ja comptant amb aquests quatre anys de trajectòria, amb una línia de treball general una mica més definida, el contacte, especialment amb l'exterior, sigui el més semblant a la realitat professional.

Tenint clar que, en general, és la natura l'element amb el qual vull treballar i sobre el qual vull treballar, m'interessa descobrir un altre aspecte d'ella, un altre element (en aquesta cas el lli), conèixer-lo millor, experimentar-lo amb intensitat, descobrir-ne les propietats tant tècniques com expressives, veure'n les possibilitats, les formes, les textures, els sons, etc. En definitiva, aprendre i créixer durant el procés, obrint una nova línia de treball no experimentada encara.

La recerca realitzada amb la fibra i el paper de lli també té com a objectiu arribar a dominar la tècnica per, si es dona el cas, en un futur portar a terme el projecte plantejat durant el semestre passat, sempre obrint-me a que amb els resultats obtinguts en sorgeixi un de nou.

METODOLGÍA DE TREBALL

FABRICACIÓ DE PAPER

Per la fabricació del paper es realitzaren proves amb fibra de lli i fibra de cànem, s'obtingueren resultats similars, essent el paper resultant, en el cas del cànem, més flexible i vermellós que el de lli.

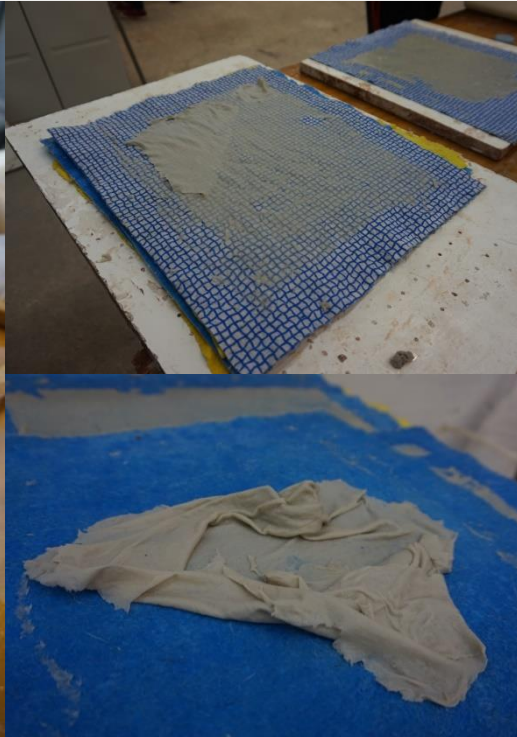
Finalment, pel resultat obtingut i per resultar més fàcil aconseguir la fibra de lli, ens decantarem per aquesta. Guiada pel senyor Gabriel Llúria, comercial de fibra i gran estès amb el lli, vàrem fer proves amb els tipus de fibra que es veuen en la imatge superior. La primera cotonitzada i la segona llarga.

Seguint les instruccions del Lluís Morera, de Ca l'Oliver, en el cas de la fibra llarga, es tallà a un centímetre de llargària per tal de facilitar la feina a la pila holandesa. A l'hora de posar la fibra a la pila, ens trobarem que en el cas de la fibra més llarga, el temps de triturat era d'aproximadament quatre hores cada 250gr. En el cas de la cotonitzada, es reduïa a unes dues o tres.

Al buscar resistència en el paper, vam tornar a intentar passar per la pica holandesa la fibra llarga, però un cop tallada, aquesta es va portar a ebullició amb sosa càustica durant uns 20 minuts i es va deixar reposar durant dos /tres dies per tal de rompre les fibres. Així i tot, el resultat no va variar gaire i el color propi del lli es perdia, pel que finalment s'optà per l'ús de la fibra cotonitzada ja que evitava el tallat previ i reduïa el temps de triturat.

Per obtenir la pasta de paper, es posava la fibra amb aigua suficient dins la pila holandesa. La mescla, entra en moviment dins un circuit tancat on al passar pel cilindre, quasi en contacte amb la platina inferior va esmicolant i desfilant la fibra fins a obtenir la pasta de paper (última imatge).

*Fibra de lli cotonitzada/ fibra de lli llarga
/procés per rompre fibra/ triturat de fibra
amb pila holandesa/ detall pasta paper*

Ja feta la pasta de paper, en general densa, agafem una cubeta amb aigua, preparem el sedàs i anem afegint fibra a l'aigua en funció del gruix de paper desitjat. Al ser un procediment nou, el passar-se de més o de menys és fàcil i es veu clarament reflectit en els papers obtingut. S'ha d'anar controlant, a mesura que es fa el paper d'anar posant més pasta, intentant mantenir sempre la mateixa proporció.

Un cop tenim la mescla uniforme, agafem el sedàs, l'introduïm de forma perpendicular a la cubeta fins al fons i el posem en horitzontal, pujant-lo amb un lleuger tremolor per tal de repartir bé la fibra i ajudar a l'expulsió de l'aigua. Amb experiència saps quin és el punt idoni per deixar de sacsejar el sedàs i poder posar la lamina sobre la premsa. Al treballar al molí paperer, aquesta facilitava molt la feina, deixant el paper pràcticament sec i totalment pla. A classe, es varen realitzar algunes proves, utilitzant baietes per assecar, i el propi pes com a premsa, però el resultat era poc efectiu.

En el cas del paper de lli, els gruixos demanaven ser fins, ja que al passar-se amb la proporció de pasta, el paper quedava amb aigües (interessants també) i el gruix no era uniforme. Cal dir, que per les proves, i al tractar-se d'elements orgànics, aquestes "imperfeccions" aporten caràcter a les peces i hi donen més joc.

De cara al futur projecte, s'hauria d'aconseguir un gruix de paper uniforme, per tal d'assegurar que amb un mateix número de capes, no hi ha zones més dèbils. Dir també que funcionen millor els papers fins, ja que s'adapten a les formes molt més fàcilment i tot i haver de donar el doble de capes que amb el paper més gruixut, el resultat final és molt més resistent.

Amb 2kg de fibra de lli, càlcul aproximat, s'obtenen unes 400 fulles de paper de 18x26cm.

LES PROVES

Prova I. Petit format. Paper_ Utilitzant el globus com a motlle i base sobre la que donar forma, es realitzaren petites proves com a primer contacte amb el material.

Prova II. 80cm. Paper_ En aquest primer intent, s'aplicà el paper, acabat de sortir de la premsa, encara humit, a sobre el globus (80cm aprox.), mirant de mantenir el gruix uniforme. No s'utilitzaren coles ni en la polpa de paper ni per unir un paper amb l'altre. Es va deixar assecar al molí, dins un garatge i als pocs dies, el globus es començà a deformar per un dels seus costats, coincidint amb que aquest era el més humit per haver-hi posat pasta directe. Al tornar al molí, el globus s'havia anat desinflant deixant la forma que es veu a la tercera imatge vertical.

En aquest cas, hi intervenen, al meu parer, dos factors; en primer lloc, s'ha de tenir en compte que el paper de lli és un paper al que li costa treure l'aigua, fet que fa que a mesura que s'asseca aquest redueix i, al comprimir el globus, aquest es deforma cap on pot. En segon lloc, el globus està ple d'aire el qual varia el seu volum en funció de la temperatura ambient, fet que provoca dilatacions i contraccions i que si això es suma a la reducció del paper, el resultat és el que es pot veure en les imatges.

Un altre punt a tenir en compte, és que el paper, per si sol no s'aglutinava prou bé entre ell, especialment si no tenia el grau d'humitat adequat durant el muntatge. Fet que provocà que en algunes zones actues un sol paper mentre en altres la resistència era de tres.

Al tornar a casa, em vaig emportar la peça plegada, vaig mirar de rescatar tot el paper possible (ara ja sec) i mitjançant la cola d'empaperar, vaig refer l'esfera que aquest cop sí va funcionar, mantenint la forma, però faltant capes de paper per augmentar rigidesa. Un punt interessant sens dubte, tant en les proves petites com en la gran és la transparència.

Prova III. Petit format. Paper i fibra_ La lentitud de producció de paper va fer créixer l'interès per la fibra de lli, pel que vaig començar a fer petites proves combinant els dos materials unint-los amb cola d'empaperar. El resultat fou realment satisfactori i estructuralment força resistent.

Prova IV. 80 i 120 i 140cm. Paper i fibra_ Unes setmanes abans de la inauguració de *Sant Joan les Flors*, ens instal·larem al molí paperer de Sant Joan de les Fonts per fer les peces. Davant la lentitud en la fabricació de paper i despert l'interès per la combinació d'aquest amb la fibra, s'optà per realitzar les peces combinant ambdós materials i jugar amb ells. Mentre que el sistema funcionava perfectament en peces petites i en un primer moment semblava fer-ho d'igual forma en les grans, al tornar al molí (passats uns dies per l'assecat), no va ser així.

Els globus, es van anar desinflant abans de que la capa de paper i fibra s'assequés, fet que provocà el despreniment d'aquesta, la qual, al portar bastanta fibra, havia absorbit molta cola d'empaperar i havia deixat una important bassa al terra, fent que gran part de la capa de paper i fibra es mulles de nou, o no s'arribés a assecar.

Davant això, a poc temps d'inaugurar l'exposició, es van refer les esferes procurant accelerar l'assecatge a l'exterior. Durant la tasca, la combinació de paper i fibra, com a textura per en sí sola, va anar agafant protagonisme a la forma esfèrica, fins evolucionar a les peces que a més endavant es mostren.

La combinació dels dos materials, creaven la sensació d'estar davant una peça d'origen animal, com si de pell es tractés. Aquest efecte, en conjunt amb els altres elements metàl·lics i de fusta (mostrats a continuació) començaren a dialogar entre sí, buscant-se entre elles i resultant en les instal·lacions mostrades més endavant.

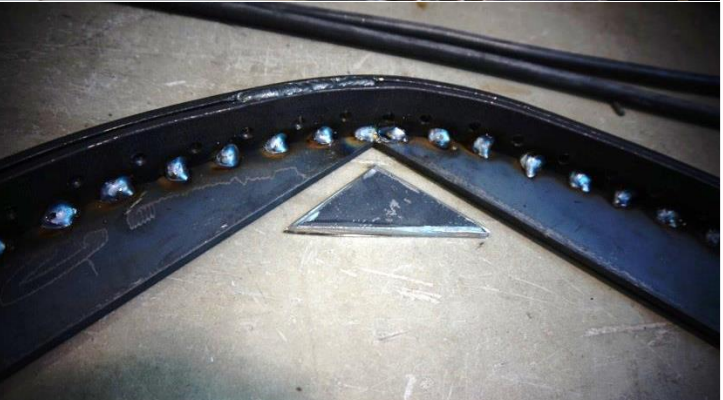
Prova V. Ø 220cm. Paper i fibra_ Després de la descoberta de la combinació de fibra i paper de lli i tenint bastant clara la tècnica, quantitat de material, temporització, etc. necessàries per resoldre el projecte plantejat per un futur, vaig voler realitzar aquesta prova-peça on la tridimensionalitat i transparència inicialment buscades, es transformaren en pura textura.

Per realitzar aquesta peça, primer es creà una estora circular d'uns dos metres de diàmetre descosint sacs de yute que posteriorment vaig tallar i cosir per donar la forma circular. Aquesta estora servia de suport sobre el qual treballar.

Alhora, sobre una malla de galliner, hi vaig anar disposant la fibra de lli llarga que mullava amb cola d'empaperar per tal d'obtenir una de les dos cares d'aquesta "pell" rígides i així poder encolar-les amb el paper.

A continuació, un cop seca la fibra, vaig anar disposant paper i fibra de lli, combinant l'encolat amb cola d'empaperar i pega universal, composant un cercle que podríem anomenar tàctil o "sensorial".

Aquest, juntament amb algunes de les peces realitzades per *Sant Joan les Flors*, s'exposaren durant la setmana del cinc de juny, gràcies a la convocatòria Art + Social + tèxtil, al Museu Enric Monjo de Vilassar de Mar.

Prova VI. Pont 160cm. Fusta i ferro_ Paral·lelament al treball realitzat amb la fibra i paper de lli, vaig anar conformant aquest pont, amb el qual vaig aprofundir l'experiència, tant al treballar tant ferro com fusta. Realitzar aquest element, present en el projecte, m'ha resultat realment útil, no sols per l'aprenentatge, també com a element de transició i distribució de l'espai a l'hora de muntar les exposicions.

Per a realitzar-lo, es va començar traçant en un paper la forma desitjada, per resseguir-la després amb les platines de 5mm de gruix. Se'n realitzaren quatre i es soldaren de dos en dos, aconseguint dues ones d'un centímetre. S'agafaren platines de 5mm per poder doblegar-les manualment mitjançant un sol punt de suport. Es soldaren unes altres platines d'un centímetre de gruix perpendicularment a aquestes per evitar la obertura de les ones amb el pes de la gent. Aquesta segona platina es realitzà en primer lloc resseguint amb el plasma la forma de l'onada de ferro i acabant de donar-li la forma amb la radial.

Abans de soldar la platina horitzontal, es realitzaren les perforacions al ferro per poder passar el cargol i unir els llistons de fusta prèviament tallats i perforats. Un cop l'estructura de base va estar llesta, es revisà que els forats coincidissin amb les fustes i es rectificaren, aquells desviats, amb un trepant manual.

Fer físic aquest element ha sigut realment útil, per un costat per veure les dificultats de realització i per l'altre, per veure que si l'objectiu final és que sigui transitable, s'ha de preveure millor la curvatura ja que en aquest cas, aquesta és difícil de pujar. Així i tot, el sistema utilitzat funciona bé i aguanta perfectament el trànsit.

“Dóna'm un punt de suport i mouré el món”

Arquímedes

Realització ona/ Soldat de ferro i tall en plasma/ Treball i perforat dels llistons de fusta/ Rectificant forats desviats.

EXPOSICIONS

Sant Joan les Flors, Sant Joan de les Fonts, maig 2017.

Sant Joan les Flors, és una festivitat celebrada els dies 20 i 21 de maig, on les flors en són les protagonistes. Per mantenir cert diàleg amb la resta de l'exposició, a part de les peces de lli, s'integraren unes plantes de lli, facilitades per la Pilar Comes (Parc de les Olors). Amb aquestes, es traçà un recorregut corb, que recollia la peça, aïllant-la visualment de les dels altres participants. Així i tot, la corba permetia el pas per diferents punts per tal de no tallar el recorregut.

En aquest cas, es disposaren les peces tenint en compte la circulació interna, la visibilitat dels diferents punts de vista de les peces i les altures d'aquestes.

Per completar aquest espai i fer-lo una mica més didàctic, tenint en compte la ubicació, es realitzaren uns cartells que contenien informació sobre la fabricació del paper de lli.

49

Inauguració Sant Joan les Flors /Publicació de l'Ajuntament de Sant Joan les Fonts durant l'execució de la peça.

Acte I, Vilassar de Mar, Museu Enric Monjo. Vilassar de Mar. Juny 2017.

En motiu a la participació en la convocatòria Art + Social + Tèxtil, on es presentà l'obra, durant la setmana del cinc de juny, es va exposar al museu Enric Monjo (Vilassar de Mar) l'obra a l'esquerra representada.

En aquest cas, tot i mantenir alguns elements de l'exposició anterior, el diàleg entre ells canvià. Va ser clau la incorporació d'un nou element en el joc, "l'estora" d'uns 2,20m de diàmetre, però també l'entrada en un espai amb connotacions força diferents de l'anterior i les accions artístiques, especialment destinades als nens, previstes durant la setmana. Tot això va ser guia i element clau per configurar la distribució de les peces.

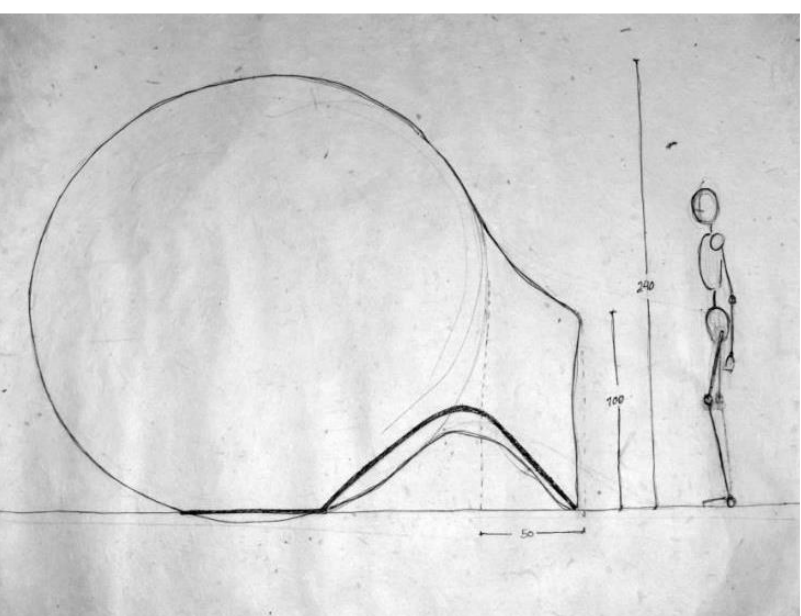
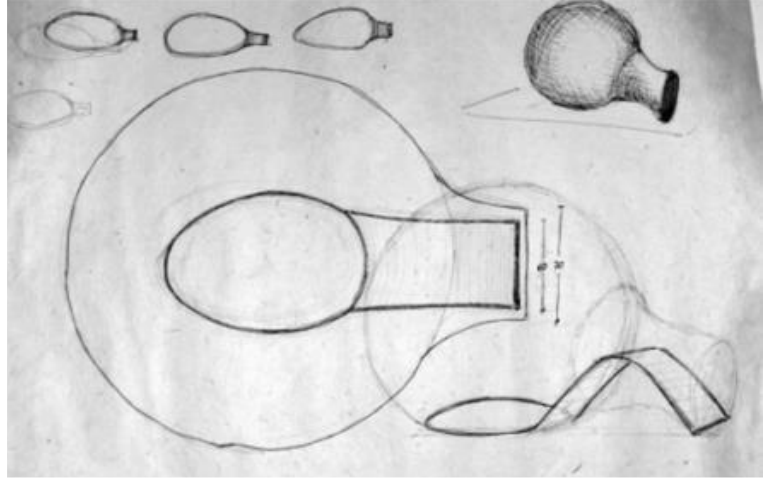
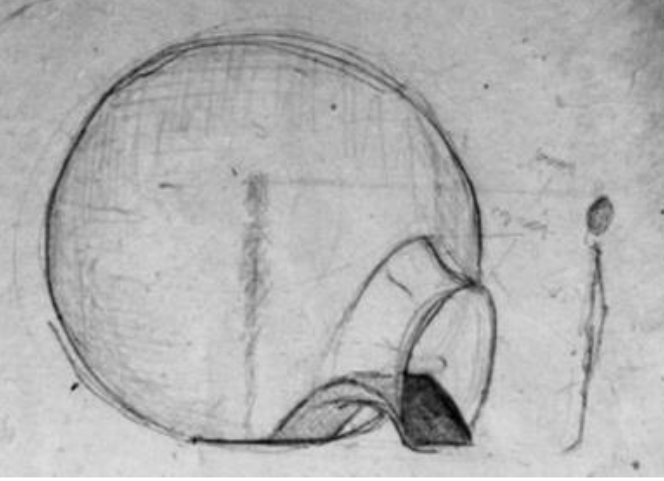
En un primer moment i dialogant, també, amb les obres contigües, s'instal·là el pont el qual per un costat funcionava tant entrada de la obra com joc per als més petits. Com a element central, no es va dubtar en ubicar aquesta "estora", permetent la circulació al voltant d'ella i portant al públic cap a les altres peces.

51

En aquest cas, es mantingueren els cartells explicatius entorn a la producció del paper de lli per fomentar la voluntat didàctica de l'exposició.

Nena interactuant amb el pont durant una de les accions artístiques

DINS, EL PROJECTE

EL PROJECTE

El projecte que es plantejat consisteix en la creació d'una esfera d'uns 2,4 m de diàmetre, realitzada en paper, sense estructura interior, on s'accedirà a l'interior mitjançant un túnel, també de paper, dins el qual s'hi instal·larà una rampa de ferro i fusta. La voluntat és crear un espai de reflexió, al que accedir-hi individualment i gaudir d'aquesta esfera, del material del que està realitzada, del joc de llums o del so a mode de niu, refugi, etc. que permeti rompre amb el ritme frenètic actual.

Al llarg del treball, s'ha utilitzat el lli com a material principal en diferents estats; en planta, com a fibra en si mateixa i aquesta mateixa transformada en paper. El paper aconseguit resulta molt resistent alhora que permet làmines molt fines amb una transparència molt interessant. Aquesta última serà clau per al projecte, que vol jugar amb la llum com ho fan les catedrals gòtiques. La llum es filtrarà a través del paper, penetrant-lo i fonent-se amb ell, transfigurant-lo. Un espai on no existeixen ni les verticals ni les horitzontals i on la llum, filtrada a través del paper, serà la protagonista. Clarament, el referent és la natura i la vida interior d'aquesta.

PRESSUPOST

Nom: Anna Gutiérrez Moll

Direcció: C/Martinez de la Rosa, 19 Bx.

Població: Barcelona

Telèfon: 629 813 559

Correu: an_na_78@hotmail.com

Conceptes	Un	Preu	Import	Total
Hores de treball	300	10	3000	3000
Lloguer molí paperer	40	25	1000	1000
Globus gegant 8"-240cm Qualatex. Ref. 1G240Q	2	78,97	157,94	157,94
Lloguer inflador d'aire electrònic	1	50	50	50
Fibra de lli	16	5	80	80
Varilla de ferro 5 mm de diàmetre	8	3	24	24
Pletina de ferro 30x55mm	8	3	24	24
Cargol tirafons cap rodó amb femella	100	1,75	175	175
Llistó fusta d'abet 22x35mm pack 9 un	3	15,95	47,85	47,85
Cola d'empaperar	6	4,60	27,6	27,6
Materials complementaris		100	100	100
Imprevistos		+ 10%	468,64	468,64
Suma			4686,39	
TOTAL BASE IMPOSABLE			5155,03	
IVA (21%)			1083	
TOTAL IVA INCLÒS			6238,03	€

CONCLUSIONS

Els resultats inesperats fruit de l'atzar, la descoberta d'una nova línia d'investigació, d'un nou material, però sobre tot les experiències i persones que m'han acompanyat durant el camí, és el que m'emporto d'aquest treball.

Contenta amb la feina feta, confesso que m'hauria agradat poder comptar amb més material, especialment paper, per seguir investigant. A mesura que avances, que vas dominant el material, reconeixent-ne les possibilitats, vols més. Sensació que reconec com totalment positiva i que vinculo a la ràbia i a les ganes de seguir treballant, investigant i descobrint que és, en definitiva, el sentit de la vida.

Coincidint amb una època emocionalment inestable, el treball m'ha suposat un punt de reflexió, comprensió i descoberta que, especialment ara, al redactar-lo, al ordenar les idees puc entendre i valorar-ne la magnitud.

Mantenint aquest interès per seguir treballant, el projecte *Dins*, s'ha presentat a la convocatòria d'artistes de Blu Project, qui en cas de becar-me, em permetria portar a terme el projecte i continuar amb aquesta recerca iniciada entorn les possibilitats de la fibra i paper de lli.

AGRAÏMENTS

A la tutora, Eulàlia Grau Costa, qui m'ha acompanyat i guiat durant aquests últims mesos de grau, implicant-se, compartint preocupacions, invertint el seu temps, etc. de tal forma que sols puc donar-li les gràcies.

A l'equip de professorat que en major o menor mesura han aportat idees noves al projecte i a l'execució d'aquest, s'han preocupat (més o menys obligats) per ell, no han perdut mai l'humor i m'han fet sentir part de la família.

Agrair també als companys de la facultat per l'intercanvi constant d'experiències, idees i maneres de fer. Mencionar en especial, a l'Anaïs i l'Aitor per ajudar i col·laborar en la fabricació de paper.

Al Lluís Morera, per obrir-me les portes del molí paperer Ca l'Oliver, per oferir el seu temps i coneixement, descobrint-me un món emocionant que, a no ser per ell, probablement em restaria ocult a hores d'ara.

Al Gabriel Llúria, comercial de fibres, per facilitar-me les diferents fibres de lli utilitzades, per guiar-me en la recerca d'informació d'aquest material i per l'amabilitat amb la que ho ha fet tot.

A l'ajuntament de Sant Joan de les Fonts, especialment a la Maria Vidal, per cedir un espai del Molí Fondo durant *Sant Joan les Flors* i donar visibilitat a la peça.

A l'ajuntament de Vilassar de Mar i a la Montse Alier Soler, per acollir la intervenció dins l'exposició *Acte I, Vilassar de Mar* al Museu Enric Monjo.

Finalment, als amics i família, qui m'han donat els valors, vivències i suport que m'acompanyaran en aquest viatge anomenat vida i que inevitablement, deixen el seu rastre en el treball present. Agrair en especial al meu pare per acompanyar-me en un dels moments clau del procés i per l'ajuda que em va suposar tenir-lo tan a prop.

BIBLIOGRAFÍA

Horiki, E. (2005). *El washi en la arquitectura*. Barcelona: Triangle postals SL.
Goldsworthy, A. (2007). *Enclosure*. Londres : Thames & Hudson.

Koren, L. (1997). *WABI-SABI Para Artistas, Diseñadores, Poetas y Filósofos*. Barcelona: Ediciones Barcelona. Resumen Realizado por David Chacobo. Disponible en [<http://www.geocities.ws/dchacobo/WabiSabi.PDF>]

WEBGRAFÍA

Importancia. (2015). *Importancia de la investigación*. Febrer 2017, de Importancia Web: www.importancia.org

Tubella, P. (2013). El papel como una de las Bellas Artes. Març 2017, de El País Web: cultura.elpais.com

Fundació NMAC. (2010). *Art i natura*. Abril de 2017, de Ministeri d'educació, cultura i esport. Govern d'Espanya. Web: www.fundacionnmac.org

Master of Linen. (2017). *European Linen and Hemp*. Febrer 2017, de Master of Linen Web: www.mastersoflinen.com

Ajuntament Sant Joan les Fonts. (2017). *Molí Fondo*. Gener de 2017, de Oficina municipal de turisme Web: www.turismesantjoanlesfonts.com

Hicks, S . (2017). *Sheila Hicks*. Abril 2017, de Atelier Sheila Hicks Web: www.sheilahicks.com

Madoz, C. (2017). *Chema Madoz*. Abril 2017, de Chema Madoz Web: www.chemamadoz.com

Drury, C. (2017). *Chris Drury*. Abril 2017, de Chris Drury Web: chrisdrury.co.uk

Long, R. (2017). *Richard Long*. Abril 2017, de Richard Long Web: www.richardlong.org

FILMOGRAFÍA

Camera One, Hachette Premiere, Compagnie UGC Images, Studio Trite (URSS) y Mikhalkov, N. 1991.
Urga [Cinta cinogràfica]. Unió Soviética. 118 min.

Anna Gutiérrez Moll
629 813 559
an_na_78@hotmail.com